

kotiinsa. Kun he eivät enää tarvitse näitä apuvälineitä, ne voidaan antaa toisten opiskelijoiden käyttöön samassa koulussa tai toisissa kouluissa. Teknisten välineiden antama tuki on erittäin tärkeää (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012a, s. 14).

Kuitenkin:

Tosiasia on, että pyrkimystä koulutuksen tasavertaistamiseen saatavissa olevan TVT-tuen avulla varjostaa negatiivinen taloudellinen kehitys, yleisten eurooppalaisten ja kansainvälisten linjausten tulee kuitenkin säilyttää vakaa johtoasemansa tällä alalla (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2013, s. 24).

Tässä yhteydessä hankintoja voitaisiin pitää rahoitusmekanismina, jos saatavuus on sisäänrakennettu edellytys. Saavutettavuuden tulee olla ohjenuorana hyödykkeitä ja palveluita hankittaessa.

Oikeanlaisen TVT:n saatavuus elinikäisen oppimisen eri yhteyksissä – mukaan lukien tilanteet, joissa TVT-apua tarvitaan kotona – vaatii usein eri alojen ammattilaisten mukaantuloa. ... Tämä edellyttää koordinointia henkilöiden sekä eri toimintasektoreiden palveluiden ja linjausten välillä. Se edellyttää myös joustavia lähestymistapoja sellaiseen TVT-avun rahoitukseen, jossa paikallisesti identifioituista menotarpeista voidaan myös päättää paikallisesti (UNESCO:n tietotekniikan käyttöä opetuksessa tutkiva instituutti ja Euroopan kehittämiskeskus, 2011, s. 88).

Lopuksi:

Rahoitusjärjestelmien osalta on otettava huomioon neljä vaatimusta sen varmistamiseksi, että järjestelmät tukevat täysin koulutuspoliittisia tavoitteita.

Inklusiiviselle opetukselle täyden tuen antava rahoituspolitiikka. Tämä sisältää sellaisen finanssipolitiikan kehittämisen, jossa inklusiivisten harjoittelupaikkojen ja palveluiden tarjonnalle luodaan kannustimia esteiden sijaan. Erytystä tukea tarvitsevien oppilaiden tukemiseksi on olemassa useita rahoitusvaihtoehtoja, niistä oppilaskohtainen rahoitus näyttäisi parhaiten täyttävän asetetut vaatimukset.

Rahoituspolitiikka perustuu täysin opetuksellisiin tarpeisiin. Yksilöllisen oppilaskohtaisen rahoituksen määrät voidaan selvittää kustannusanalyysien, jotka näyttävät palveluiden suhteelliset opiskelijakohtaiset kulut valituissa erityisolissa.

Rahoituspolitiikalla tarpeisiin voidaan vastata joustavalla, tuloksellisella ja tehokkaalla tavalla. Sen sijaan, että rahoitettaisiin tai tarjottaisiin erityisresursseja – esim. siten, että henkilöstön, laitteiston ja palveluiden tyypit määritetään ennakolta –, oppilaskohtaisessa rahoituksessa rahalliset resurssit kohdennetaan, näin edistetään joustavuutta paikallisessa käytössä.

Rahoituspolitiikka edistää liittyvien palveluiden taholta ja sektorin välisestä yhteistyöstä saatavaa tukea.

Jos lapsi on sijoitettu inklusiiviseen oppimisympäristöön, lisärahoituksen saatavuus tulee varmistaa kannustusrakentein, ja tuloksia (ei pelkästään koulumenestystä) on painotettava enemmän.

LUOTETTAVA TIETO

Johdanto

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, Euroopan vammaisstrategia vuosille 2010–2020, sekä yleissivistävän ja ammatillisen opetuksen tasavertaisuutta koskeva strateginen tavoite vuodelle 2020 ovat kaikki keskeisiä tekijöitä maiden inklusiivisessa koulutuksessa. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista edellyttää, että sopimusvaltiot:

... sitoutuvat keräämään asianmukaista tietoa, mukaan lukien tilasto- ja tutkimustieto, jonka pohjalta ne voivat muodostaa ja toteuttaa politiikkaa tämän yleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi (Yhdistyneet kansakunnat, 2006, artikla 31)

ja

... oikeudellisten ja hallinnollisten järjestelmiensä mukaisesti ylläpitävät, vahvistavat, nimeävät tai perustavat sopimusvaltiossa puitteet, tarvittaessa yksi tai useampi riippumaton järjestelmä mukaan lukien, edistämään, suojelemaan ja valvomaan tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoa (ibid., artikla 33).

Yleisessä tiedossa on, että tosiasioihin perustuva päätöksenteko on äärimmäisen tärkeää inklusiivisten opetusjärjestelmien pitkän aikavälin kehitykselle. Poliittiset päättäjät, tiedonkeräyksen asiantuntijat ja tutkijat ovat tietoisia sellaisen kansallisella tasolla tehtävän tiedonkeruun tarpeellisuudesta, joka ei ainoastaan vastaa kansainvälisten poliittisten suuntaviivojen vaatimuksia, vaan toimii myös jaetun lähestymistavan puitteissa kansallisen ja kansainvälisen tason synergiapyrkimysten edistämiseksi. Kehittämiskeskuksen työ on osoittanut, että poliittiset päättäjät ja eri järjestöt sekä kansallisella että eurooppalaisella tasolla tarvitsevat käyttöönsä runsaasti tietoa voidakseen valita erilaisia toisiaan täydentäviä lähestymistapoja tiedon keräämiseen. Vaikka tarve tämänkaltaiseen tietoon on selvä, parhaat keräyksessä ja analysoinnissa käytettävät metodit ja toimintatavat eivät ole lainkaan niin selvät.

Kehittämiskeskuksen työn – erityisesti *Indikaattoreiden kehittäminen – inklusiiviseen opettamiseen Euroopassa* (Kyriazopoulou and Weber, 2009) ja *Inklusiivisen opetuksen linjausten täytäntöönpanon kartoittaminen (MIPIE)* (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011a) – tuloksena esiin nousee viisi tiedonkeruulle asetettavaa keskeistä poliittista edellytystä, kun inklusiiviselle opetukselle tarvitaan todisteita kansallisella tasolla:

- tarve kansalliseen tiedonkeruuseen ankkuroitavaksi kansainvälisen ja eurooppalaisen tason sopimukseen;

-
-
- tarve ymmärtää maiden koulutusjärjestelmissä olevien erojen vaikutus;
  - tarve analysoida inklusiivisen opetuksen tehokkuutta;
  - tarve tiedonkeruuseen laadunvarmistuskysymyksiin liittyvien todisteiden tarjoamiseksi; ja
  - tarve seurata oppijoiden edistymistä pitkällä aikavälillä.

Politiikasta päättävät tarvitsevat laatuun ja määrään liittyvää tietoa erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden saaman opetuksen laadusta. Nämä viestit heijastavat selonteon *Maailman vammaisraportti* (Maailman terveysjärjestö/Maailmanpankki, 2011) keskeistä suositusta: maiden tarvetta kehittää olemassa olevia tiedonkeruujärjestelmiä määrällisen tiedon keräämisen osalta, mutta myös tarvetta tehdä yksityiskohtainen ja laadukas tutkimus kustannustehokkuuteen ja laadunvarmistukseen liittyvistä kysymyksistä.

Inklusiivisen opetuksen linjausten täytäntöönpanon kartoittaminen -hankkeesta johtuu tarve luoda yhteiset puitteet tiedonkeruulle, jonka tulisi rakentua nykyisille kansallisille tiedonkeruumenetelmille sekä kansainvälisille tiedonkeruusopimuksille ja -menetelmille. ... Yhteisiä puitteita tukemassa voidaan erottaa kolme ulottuvuutta:

- *Yhteiseen käsitteistöön ja määritelmiin pohjautuvan tiedonkeruun siirtyminen järjestelmään perustuvaan lähestymistapaan;*
- *Sekä määrälliseen että laadulliseen arviointiin johtava todisteiden kerääminen;*
- *Monitasoisen kehyksen käyttäminen linjausten analysoimiseen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011a, s. 11).*

Tällainen lähestymistapa tarvitaan tukemaan maita, jotka kehittävät ”tiedonkeruuta voidakseen valvoa oppijan oikeuksia sekä inklusiivisen opetuksen järjestelmien tehokkuutta” (ibid.).

Oppijan oikeuksien seuranta

Oikeuskysymyksien seurannan viitekehyksissä on tunnistettava sekä määrälliset että laadulliset indikaattorit useiden tekijöiden osalta:

(i) Yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen osallistuminen

Kehittämiskeskuksen selonteossa *Erityinen tuki varhaislapsuudessa (ECI)* esitetään, että:

Politiikan tekijöillä on oltava käytössään tehokas mekanismi, jolla arvioida ECI-palveluiden kysyntä ja tehokas tarkistusmekanismi selvittämään, vastaako palveluiden toimitus kysyntää, jotta kyetään suunnittelemaan palveluiden parantamista. Luotettavan tiedon järjestelmällistä keräystä ja seuranta kansallisilla tasoilla on kehitettävä (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2010, s. 39–40).

Selonteossa *Inklusiiviseen opetukseen osallistuminen* todetaan, että:

Vaikka kansalliset ja paikalliset hallitukset jo keräävätkin huomattavassa määrin tietoa opetuksesta, osallistumisesta tiedetään vähän. ... Tällä hetkellä valtaosa seurantatarkoituksiin kerätystä tiedosta on tilastotietoa koulutukseen pääsystä ja valmistumisesta. ... Harvoilla mailla on järjestelmällinen metodi osallistumista koskevan laadullisen tiedon keräämiseen, analysoimiseen ja tulkitsemiseen yksilö-, luokkahuone- ja koulutasolta, vaikka koulujen selonteot itsearvioinnista ja tarkastuksista usein käsittelevätkin kysymyksiä osallistumisesta ja inklusiosta (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011d, s. 19).

Tässä selonteossa korostetaan myös osallistumista koskevaan tiedonkeruuseen liittyviä potentiaalisia vaaroja:

... erityistä tukea tarvitsevien lasten seuranta varten luodut rakenteet voivat toimia esteinä heidän osallistumiselleen ja saavutuksilleen leimaamalla heidät erilaisiksi. Tahaton seuraus joidenkin lasten luokittelusta osallistumisen selvittämiseksi voi johtaa paradoksiin, jonka tuloksena heidän opetuksensa suhteen joudutaan tekemään erillisjärjestelyitä (ibid., s. 17–18).

(ii) *Tuen ja majoituksen saatavuus*

Kolmessa kehittämiskeskuksen tutkimuksessa on käsitelty eri näkökohtia erityistä tukea tarvitseville oppijoille annettavasta tuesta. Hankkeessa *Ammatillinen koulutus* lainataan Redleyä (2009):

Tuettuja työpaikkoja tarjoavien järjestöjen määrästä ei ole luotettavia kansallisia lukuja, ei myöskään niiden työllistämien oppimisvaikeuksista kärsivien määrästä eikä hallitus osallistu tähän prosessiin (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012f, s. 41).

Kehittämiskeskuksen yhdessä UNESCO:n kanssa tekemä tutkimus tietotekniikan käyttöä opetuksessa tutkiva instituutti, joka tarkastelee TVT:n käyttöä vammaisten henkilöiden opetuksessa, toteaa että:

Sekä YK:n yleissopimuksen (2006) että alueellisen (ts. Euroopan) ja kansallisen tason politiikan osalta on tarvetta yksityiskohtaisempaan tietoon laadullisten ja määrällisten indikaattoreiden ja vertailuarvojen seurannasta koskien TVT:n

---

käyttöä vammaisten henkilöiden opetuksessa (UNESCO:n tietotekniikan käyttöä opetuksessa tutkiva instituutti ja Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011, s. 93).

Oppimiseen saatavissa olevan tiedon osalta kehittämiskeskuksen *i-saatavuus*-hankkeen suositukset toteavat, että:

[esteettömyys] politiikan noudattamista tulee seurata järjestelmällisesti. Tällä hetkellä noudattamisen seurantaan voi vain kannustaa, mutta sitä pitäisi lisätä ... Määrällistä ja laadullista tietoa pitäisi kerätä järjestelmällisesti, johon tulisi kuulua myös tiedon saatavuus loppukäyttäjille. Seurannan ei kuitenkaan pidä rajoittua numeeriseen vertaamiseen, siihen tulisi kuulua myös mahdollisuus kerätä hyviä käytännön esimerkkejä, jotka toimisivat roolimalleina muille maille ja järjestöille (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012e, s. 40–41).

(iii) Oppimismenestys ja siirtymismahdollisuudet

Kehittämiskeskuksen kaksi keskeistä hanketta käsittelevät koulusta työelämään siirtymistä. Molemmat kielivät luotettavan tiedon puutteesta tällä alueella.

Hankkeessa *Koulusta työelämään siirtyminen* esitetään, että:

Eri maita koskevat kansalliset tiedot kertovat vain työttömiksi rekisteröidyistä, mutta hyvin suuri osa erityistä tukea tarvitsevista ei ole rekisteröitynyt – heillä ei ole mahdollisuutta saada edes ensimmäistä työpaikkaansa (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2002a, s. 2).

Seurantatutkimus (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2006) osoittaa, että tässä ei ole tapahtunut kehitystä.

(iv) Yhteenkuuluvuus

Kehittämiskeskuksen tutkimus monikulttuurisuudesta korostaa tiedon puutetta yhdestä tärkeästä yhteenkuuluvuustekijästä – erityistä opetusta tarvitsevien maahanmuuttajataustasta:

Monet hankkeessa mukana olevat maat toivat esille sen seikan, että maahanmuuttajataustaisista erityistä tukea tarvitsevista oppilaista puuttuu ajantasaista tietoa. Valtion eri virastoilla on erilaiset vastuut ja tiedonkeruuseen ei ole koordinoitua lähestymistapaa. Tiedon puuttumiseen on muitakin syitä. Jotkin maat eivät ylläpidä virallisia tilastoja henkilöiden etnisestä alkuperästä sen ollessa eri kuin kansalaisuus ja syntymämaa, sillä periaatteella, että henkilötietojen käsittelyssä on kiellettyä mainita rotu, etninen alkuperä, vamma tai uskonto. Joissain toisissa maissa ei ole järjestelmällistä tiedonkeruuta kansallisella tai paikallisella tasolla erityistä tukea tarvitsevista oppilaista tai erityistä tukea tarvitsevista

maahanmuuttajataustaisista oppilaista (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2009a, s. 28).

Inklusiivisen opetuksen järjestelmien tehokkuuden seuranta

Inklusiivisen opetuksen tehokkuuden tutkimisessa käytettävä tieto koskee kustannustehokkuuskysymyksiä sekä oppijan koulutukseen liittyviä eri kokemusalueita: alustavaan arviointiin käytettävät menetelmät, oppijoiden ja heidän perheidensä mukanaolo opetuksessa, missä määrin oppimisympäristö koetaan esteettömäksi sekä kaikkien oppijoiden tukeminen mielekkäiden oppimiskokemusten hankkimiseksi.

Kehittämiskeskuksen tutkimuksessa *Arviointi inklusiivisessa oppimisympäristössä* korostetaan tarvetta tukea kouluja:

... ohjeilla siitä, kuinka arvioinnissa saatua tietoa – erityisesti kansallisiin seurantatarkoituksiin kerättyä standardoitua arviointitietoa – voidaan käyttää parantamaan tarjontaa ja käytänteitä kaikille oppilaille, mukaan lukien erityistä tukea tarvitsevat (Watkins, 2007, s. 57).

Selonteko *Kaikkien oppijoiden saavutusten parantaminen* toteaa, että:

Koulutuksen tasavertaisuuden lisäämiseksi tarvitaan erilaisia suoritustavotteita, jotka on sovitettu paikallisiin olosuhteisiin ja jotka keskittyvät panoksiin, resursseihin, prosesseihin sekä tuotoksiin ja tuloksiin. Vaikka tietoja tulisi käyttää tuen kohdentamiseen sekä inklusiivisten linjausten ja käytännön toteutuksen onnistumisen seurantaan, on oltava varovainen sen suhteen, että vastuujärjestelmät eivät tahattomasti aiheuta sopimattomia muutoksia (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012d, s. 22).

Tutkimus nostaa esiin tähän mahdollisesti liittyviä ongelmia:

Nykyisessä ilmapiirissä asianmukaisten vastuumekanismien kehittäminen ja tavat mitata saavutuksia ja seurata tasavertaisuuden toteutumista kohtaavat monia haasteita. Kerätystä tiedosta huolimatta Fullan (2011) varoittaa: "tilastot ovat hyviä renkiä mutta huonoja isäntiä" (s. 127), Hargreaves ja Shirley (2009) puolestaan painottavat, että vastuunkanto tulisi asettaa tilivelvollisuuden edelle. He esittävät, että vastuullisuus tulisi nähdä "näytteenoton kautta kehittyneenä omatuntona" ja että hyökkäyksen kohteena tulisi olla "monimuotoisuuden kieltävä ja luovuuden tuhoava standardisointi kaikkine liiallisine testeineen" (s. 109) (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012d, s. 22).

MIPIE-hankkeessa todettiin, että inklusiivisen opetuksen järjestelmien tehokkuuden seurannan yhteydessä olisi tarkasteltava myös opettajainkoulutuksen tehokkuutta (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011a). *TE4I*-hankkeen selonteossa

korostetaan monia tähän aihealueeseen liittyviä tiedon saatavuutta koskevia kysymyksiä. Koskien vähemmistöryhmistä tulevien opettajien edustusta:

Useimmat sellaiset maat, jotka eivät kerää tietoa, raportoivat vammaisten ja etnisistä ryhmistä tulevien aliedustuksesta opettajiksi opiskelevien ja valmistuneiden opettajien joukossa, ja tilanne vaikuttaa olevan sama opettajankouluttajien osalta (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011b, s. 20–21).

Selonteossa todetaan myös tarve muutokseen johtavasta tiedosta:

OECD (2010) on todennut puutteen laaja-alaisesta kumulatiivisesta tutkimuksesta ja empiirisestä todistusaineistosta opettajainkoulutuksessa ... muutosta varten tulisi tutkimuksella kerätä relevantti todistusaineisto. Tämän tutkimuksen esimerkit korostavat joitain tutkimusta tarvitsevia keskeisiä kysymyksiä, kuten:

- *Opetukseen johtavien erilaisten reittien tehokkuus;*
- *Lähestymistavat opettajainkoulutukseen ja opettajien peruskoulutuksen (ITE) opetussuunnitelma ja*
- *Diskreettiyttä, integroitumista ja sulauttamista käsittelevien kurssien rooli ja kuinka parhaiten siirtyä jatkumossa kohti yksittäistä opettajainkoulutuksen peruskurssia, joka valmistelee kaikki opettajat kohtaamaan monimuotoisuuden (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011b, s. 64–65).*

MIPIE-hankkeessa todetaan, että:

Koulun tasolla tiedonkeruun pitää:

- *Antaa opettajille ja koulun henkilökunnalle heitä tukevaa tietoa sopivan tuen ja tarjonnan suunnittelemiseksi ja toimittamiseksi;*
- *Tarjota selkeitä ajatuksia siitä, kuinka vanhemmat ja oppijat voivat täysin osallistua opetusprosessiin (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011a, s. 13).*

Tämän mahdollistamiseksi:

Kansallisella tasolla keskeisten sidosryhmien välillä tarvitaan yhteisvaikutusta, sen tulee perustua selkeään kansalliselta, alueelliselta, opetukselliselta ja luokkahuoneen tasolta kerättyyn tietoon, jos maata koskeva yleinen tieto vastaa tehokkaasti käytäntöä (ibid., s. 14).

Inklusiivisesta opetuksesta tarjottava tieto voi tehokkaasti hyödyttää politiikasta päättäviä. Kansainvälisellä, eurooppalaisella ja kansallisella tasolla on kasvavaa

kysyntää vastuullisuudesta, ja ”koulujenvälinen” ja ”kansojenvälinen” vertailu on lisääntymässä. ”Tietomassojen” (yhdistettyjen tietosarjojen ja -lähteiden meta-analyysit) syntyminen merkitsee mahdollisuuksia, mutta myös todellisia haasteita inklusiiviselle opetukselle.

Vaatimukset todistepohjaisesta politiikasta ja resurssien jakamisesta korostavat tarvetta kaikkia oppijoita koskevalle merkitykselliselle tiedolle. On tärkeää tietää, ketkä oppijat saavat mitään palveluita, milloin ja missä (kaikki oppijat mukaan laskettuina). Palveluiden laadusta on myös saatava tietoa, sekä laadusta johtuvista tuloksista (koskien käytäntöä).

Merkittävin haaste tiedonkeruussa on oppijoiden luokituksen, kategorisoimisen ja leimaamisen välttäminen haluttaessa antaa tietoa heidän vastaanottamastaan tarjonnasta. Oppijoita koskevien määritelmien ”moninaisuus” ja leimaamisjärjestelmien ”linjaukset” eivät voi jäädä huomiotta; eivät myöskään vaikutukset, joihin nämä leimaamisjärjestelmät ja määritelmät johtavat.

Oikeiden linjauksia koskevien kysymysten esittäminen on poliittisen tiedottamisen kannalta tärkeä lähtökohta tiedonkeruulle.

ETEENPÄIN KATSOMINEN

Marraskuun 2013 konferenssin ensimmäinen tehtävä oli pohtia kehittämiskeskuksen edellisen vuosikymmenen työtä ja laatia siitä yhteenveto. Edellisissä kappaleissa kuvatut viisi keskeistä viestiä painottavat inklusiivisen opetuksen kannalta tärkeitä aspekteja. Ne perustuvat keskeisistä aiheista tehtyjen laajempien analyysien tuloksiin, kehittämiskeskuksen jäsenmaiden päätösten mukaisesti.

Konferenssin toinen tehtävä oli katsoa eteenpäin, selvittää kuinka kehittämiskeskuksen työ voisi paremmin tukea jäsenmaita, auttaa niitä parantamaan vammaisille oppijoille ja/tai erityistä tukea tarvitseville tarjoamansa inklusiivisen opetuksen laatua ja tehokkuutta.

Työmme tulokset käyttöönottamalla kehittämiskeskus haluaa auttaa maita konkreettisemmin. Tämä edellyttää politiikasta päättävien käyttöön suoremmin soveltuvien poliittisten suositusten tarjoamista tukemaan tulevaisuuden muutoksia ja linjauksia.

Kehittämiskeskus on tietoinen siitä, että tehty työ on linjassa kaikkien kansainvälisten ja eurooppalaisten vammaisten ja erityistä opetusta tarvitsevien henkilöiden opetusta, tasavertaisuutta, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja oikeuksia koskevien poliittisten aloitteiden kanssa ja tukee niitä. Kehittämiskeskuksen työ tarjoaa selvät ja johdonmukaiset suositukset siitä, kuinka näiden osa-alueiden keskeisiä linjauksia toteutetaan käytännössä. Kehityskeskus toivoo tarjoavansa maille tietoa niiden kehityksestä tavoitteissa, jotka maat ovat itselleen asettaneet seuraavien osalta: (a) Yleissivistävä ja ammatillinen koulutus vuoteen 2020, (b) Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus (2006), sekä myös Euroopan unionin eri direktiivejä ja tiedotteita.

Inklusiivisen opetuksen parantamiseen opettajien, luokkien, koulujen, alueiden, kuntien ja kansallisten linjausten osalta tarvitaan opastusta. Kehittämiskeskus pystyy tarjoamaan maille opastusta siitä, kuinka inklusiivinen opetus voidaan ottaa käyttöön ja kuinka tämä vaikuttaa opetuksen yleiseen laatuun.

Konferenssin aikaiset keskustelut ja kehittämiskeskuksen sisällä käyty syvälinen ajatustenvaihto ohjaavat kehittämiskeskuksen työtä sen edettyä seuraavaan vaiheeseen.

KIRJALLISUUSLUETTELO

Bennett, S. ja Gallagher, T.L., 2012. *The Delivery of Education Services for Students who have an Intellectual Disability in the Province of Ontario* [Koulutuspalveluiden toimittaminen kehitysvammaisille opiskelijoille Ontarion maakunnassa]. Toronto: Community Living Ontario -yhdistys

Chapman, C., Ainscow, M., Miles, S. ja West, M., 2011. *Leadership that promotes the achievement of students with special educational needs and disabilities* [Erityistä opetusta tarvitsevien ja vammaisen opiskelijoiden saavutuksia edistävä johtajuus]. Nottingham: National College for School Leadership

Euroopan yhteisöjen komissio, 2008 *Vihreä kirja: Maahanmuutto ja liikkuvuus – EU:n koulutusjärjestelmien haasteet ja mahdollisuudet*. {SEC(2008) 2173} /* COM/2008/0423 final */ Bryssel: Euroopan yhteisöjen komissio

Euroopan unionin neuvosto, 2010. *Council conclusions on the social dimension of education and training* [neuvoston päätelmät koulutuksen sosiaalisesta ulottuvuudesta]. *Neuvoston 3013. istunto Koulutus, nuoriso ja kulttuuri Bryssel, 11. toukokuuta 2010*.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114374.pdf (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 1999. *Financing of Special Needs Education – A seventeen-country Study of the Relationship between Financing of Special Needs Education and Inclusion* [erityisopetuksen rahoitus – 17 maata koskeva tutkimus erityisopetuksen rahoituksen ja inklusion välisestä suhteesta]. Middelfart, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2002a. *Transition from School to Employment. Key Principles and Recommendations for Policy Makers* [Siirtyminen koulusta työelämään. Keskeiset periaatteet ja suositukset politiikasta päättävälle]. Middelfart, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus.

http://www.european-agency.org/sites/default/files/transition_transition_fitext.pdf (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2002b. *Transition from School to Employment. Main problems, issues and options faced by students with special educational needs in 16 European countries. Summary Report* [Siirtyminen koulusta työelämään. Keskeiset ongelmat, kysymykset ja vaihtoehdot, joita erityistä opetusta tarvitsevat opiskelijat kohtaavat 16 Euroopan maassa. Yhteenvedon selonteko]. Middelfart, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus.

http://www.european-agency.org/sites/default/files/transition-from-school-to-employment_Transition-fi.pdf (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2003. *Osallistavat oppimisympäristöt ja opetuskäytännöt. Yhteenvedon selonteko*. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/inclusive-education-and-classroom-practices/iecp-fi.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2005. *Inclusive Education and Classroom Practice in Secondary Education. Summary Report* [Osallistava opetus ja opetuskäytännöt ylempään perusasteen opetuksessa. Yhteenvedon selonteko]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. http://www.european-agency.org/publications/ereports/inclusive-education-and-classroom-practice-in-secondary-education/iecp_secondary.fi.pdf (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2006. *Yksilölliset siirtymäsuunnitelmat: koulusta työelämään siirtymisen tukeminen*. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/individual-transition-plans-supporting-the-move-from-school-to-employment/itp.fi.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2009a. *Kulttuurinen monimuotoisuus ja erityisopetus*. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/multicultural-diversity-and-special-needs-education/multicultural-diversity-and-special-needs-education> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2009b. *Inklusiivisen koulutuksen laadun edistämisen pääperiaatteet – suosituksia päättäjille*. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. http://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education_key-principles-FI.pdf (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2010. *Erityinen tuki varhaislapsuudessa: Kehitys ja muutokset 2005–2010*. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/early-childhood-intervention-progress-and-developments/ECI-report-FI.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011a. *Mapping the Implementation of Policy for Inclusive Education: An exploration of challenges and opportunities for developing indicators* [Inklusiivisen opetuksen linjausten täytäntöönpanon kartoitus: Haasteiden ja mahdollisuuksien tutkiminen indikaattoreiden kehittämiseksi]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus.

<http://www.european-agency.org/agency-projects/mapping-the-implementation-of-policy-for-inclusive-education> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011b. *Teacher Education for Inclusion Across Europe – Challenges and Opportunities* [Euroopanlaajuinen opettajainkoulutus inklusiiviseen opetukseen – haasteet ja mahdollisuudet].

Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus.

<http://www.european-agency.org/publications/ereports/te4i-challenges-and-opportunities/te4i-challenges-and-opportunities> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011c. *Inklusiivisen koulutuksen laadun edistämisen pääperiaatteet – suosituksia päättäjille*. Odense, Tanska:

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. http://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education-recommendations-for-practice_keyprinciples-rec-FI.pdf (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011d. *Participation in Inclusive Education – A Framework for Developing Indicators* [Inklusiiviseen opetukseen osallistuminen – yleiset periaatteet indikaattoreiden kehittämiseksi]. Odense,

Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/development-of-a-set-of-indicators-for-inclusive-education-in-europe/development-of-a-set-of-indicators-for-inclusive-education-in-europe> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012a. *Young Views on Inclusive Education* [Nuorten näkemykset inklusiivisesta opetuksesta]. Odense, Tanska:

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/young-views-on-inclusive-education> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012b. *Profile of Inclusive Teachers* [Inklusiivisessa opetuksessa toimivien opettajien profiilit]. Odense, Tanska:

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/te4i-profile/te4i-profile-of-inclusive-teachers> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012c. *Raising Achievement for All Learners – Quality in Inclusive Education. Report on the conference held in Odense, Denmark on 13th–15th June 2012* [Kaikkien oppijoiden saavutusten parantaminen – laatu inklusiivisessa koulutuksessa. Selonteko Tanskassa 13.–15. kesäkuuta 2012 järjestetystä konferenssista]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen

kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/sites/default/files/RA4AL-conference-report.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012d. *Raising Achievement for All Learners – Quality in Inclusive Education* [Kaikkien oppijoiden saavutusten parantaminen – laatu inklusiivisessa koulutuksessa]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/ra4al-synthesis-report/RA4AL-synthesis-report.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012e. *Promoting Accessible Information for Lifelong Learning: Recommendations and findings of the i-access project* [Elinikäiseen oppimiseen liittyvän tiedon saatavuuden edistäminen: i-saatavuutta koskevat suositukset ja päätelmät]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/i-access/i-access-report.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012f. *Ammatillinen koulutus: Linjaukset ja käytännöt erityisopetuksen saralla – Kirjallisuuskatsaus*. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/agency-projects/vocational-education-and-training/vet-files/VET-LiteratureReview.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2012g. *Teacher Education for Inclusion: Project Recommendations linked to Sources of Evidence* [Inklusiota edistävä opettajankoulutus: Todistuslähteisiin liittyvät hankesuositukset]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/agency-projects/Teacher-Education-for-Inclusion/sources-of-evidence.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2013. *European and International Policy Supporting ICT for Inclusion* [TVT:tä inklusiivisessa opetuksessa tukevat eurooppalaiset ja kansainväliset linjaukset]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. http://www.european-agency.org/sites/default/files/european-and-international-policy-supporting-ict-for-inclusion_policy-supporting-ict-for-inclusion.pdf (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus, 2014. *Vocational Education and Training – Summary of Country Information* [Ammatillinen koulutus – maakohtaisten tietojen yhteenveto]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus. [http://www.european-agency.org/sites/default/files/VET Summary of Country information 2014.pdf](http://www.european-agency.org/sites/default/files/VET%20Summary%20of%20Country%20information%202014.pdf) (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

- Farrell, P., Dyson, A.S., Polat, F., Hutcheson, G. ja Gallannaugh, F., 2007. 'SEN inclusion and pupil achievement in English schools' [Erityistä tukea tarvitsevien inkluusio ja oppilaiden saavutukset englantilaisissa kouluissa] *Journal of Research in Special Educational Needs*, 7 (3), 172–178
- Frilseth, L., 2012. *The Norwegian Model for Education for All in Upper Secondary School* [Kaikille tarkoitettun lukio-opetuksen norjalainen malli]. Norjan koulutushallinto. <http://www.european-agency.org/agency-projects/ra4al/ra4al-seminar-pdf/Norway-L-Frilseth.pdf> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)
- Fullan, M., 2011. *Change Leader: Learning to do what matters most* [Vaihda johtajaa: oppia tekemään sitä mikä on kaikkein tärkeintä]. San Francisco: Jossey-Bass
- de Graaf, G., van Hove, G. ja Haveman, M., 2011. 'More academics in regular schools? The effect of regular versus special school placement on academic skills in Dutch primary school students with Down syndrome' [Yleisissä kouluissa parempi koulumenestys? Hollantilaisten yleisiin kouluihin sijoitettujen alemman perusasteen Down-oppilaiden koulunkäytimenestys vs. erityiskouluihin sijoitetut] *Journal of International Disability Research*, joulukuu 2011, 57(1), 21–38. doi: 10.1111/j.1365-2788.2011.01512.x
- Hargreaves, A. ja Shirley, D., 2009. *The Fourth Way – The inspiring future for educational change* [Neljäs tapa – inspiroiva muutos koulutukseen tulevaisuudessa]. Joint publication with Ontario Principals' Council and National Staff Development Council [Ontario Principals Councilin ja National Staff Development Councilin yhteisjulkaisu]. Thousand Oaks, CA: Corwin Press
- Kalambouka, A., Farrell, P., Dyson, A. ja Kaplan, I., 2005. *The impact of population inclusivity in schools on student outcomes* [Kuinka väestön inklusiivisuus kouluissa vaikuttaa opiskelijoiden tuloksiin]. Opintoasioiden tutkimuskirjasto. Lontoo: EPPI-keskus, yhteiskuntatieteellinen tutkimusyksikkö, opetusinstituutti, Lontoon yliopisto
- Kyriazopoulou, M. ja Weber, H. (toim.), 2009. *Development of a set of indicators – for inclusive education in Europe* [Indikaattorien kehittäminen – Inklusiivisen koulutuksen indikaattorit Eurooppaa varten]. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/development-of-a-set-of-indicators-for-inclusive-education-in-europe/development-of-a-set-of-indicators-for-inclusive-education-in-europe> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)
- MacArthur, J., 2009. *Learning Better Together: Working towards inclusive education in New Zealand schools* [Yhdessä oppii paremmin: eteneminen kohti inklusiivista opetusta Uuden-Seelannin kouluissa]. Wellington: IHC

MacArthur, J., Kelly, B., Sharp, S., & Gaffney, M., 2005. *Participation or exclusion? Disabled children's experiences of life at school* [Osallistuminen vai poissulkeminen? Vammaisten lasten kokemuksia koulusta]. Esitelmä lasten asioiden konferenssissa, Dunedin, Uusi-Seelanti, heinäkuu 2005

Maailman terveysjärjestö/Maailmanpankki, 2011. *World Report on Disability* [Maailman vammaisraportti]. Geneve: WHO Press.
http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/en/index.html (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Menter, I., Hulme, M., Elliott, D. ja Lewin, J., 2010. *Literature Review on Teacher Education in the 21st Century* [Kirjallisuuskatsaus 21. vuosisadan opettajainkoulutukseen]. Skotlannin hallituksen teettämä yhteiskunnallinen tutkimus. Edinburgh: Skotlannin hallitus

Redley, M., 2009. 'Understanding the social exclusion and stalled welfare of citizens with learning disabilities' [Sosiaalisen eksklusion ymmärtäminen ja oppimishäiriöisten henkilöiden hyvinvoinnin pysähtyminen] *Disability & Society*, 24(4), 489–501

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, 2011. *PISA in Focus. Improving Performance: Leading from the Bottom* [Kohteena PISA. Suorituskyvyn parantaminen: Johtaminen alhaalta]. 2011/2 (maaliskuu). Pariisi: OECD

UNESCO:n tietotekniikan käyttöä opetuksessa tutkiva instituutti ja Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, 2011. *ICTs in Education for People with Disabilities: Review of innovative practice* [TVT vammaisten henkilöiden opetuksessa: katsaus innovatiivisiin käytänteisiin]. Moskova: UNESCO:n tietotekniikan käyttöä opetuksessa tutkiva instituutti. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/ICTs-in-Education-for-People-With-Disabilities/Review-of-Innovative-Practice> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Watkins, A. (toim.), 2007. *Arviointi inklusiivisissa oppimisympäristöissä: politiikan ja käytännön keskeisiä kysymyksiä*. Odense, Tanska: Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus. <http://www.european-agency.org/publications/ereports/assessment-in-inclusive-settings-key-issues-for-policy-and-practice/assessment-in-inclusive-settings-key-issues-for-policy-and-practice> (Viimeksi luettu heinäkuussa 2014)

Wilkinson, R. ja Pickett, K., 2010. *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone* [Vakaaja: miksi tasa-arvo on hyväksi kaikille]. Lontoo: Penguin

Willms, J.D., 2006. *Learning divides: Ten policy questions about the performance and equity of schools and schooling systems* [Oppiminen jakaa: kymmenen politiikan

---

kysymystä koulujen ja koulujärjestelmien suorituskyvystä ja tasavertaisuudesta].
Montreal: UNESCO:n tilastoinstituutti

Yhdistyneet kansakunnat, 2006. *Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus*. New York: Yhdistyneet kansakunnat

YK:n kasvatus, tiede- ja kulttuurijärjestö, 2009. *Policy Guidelines on Inclusion in Education* [Koulutuksen inklusiolinjaukset]. Pariisi: UNESCO

FI

Sihteeristö:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brysselin toimisto:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

